

Received: 19 October 2017
Revised: 30 November 2017
Accepted: 11 December 2017
Published: 29 December 2017

UWARUNKOWANIA WPROWADZENIA PODATKU BANKOWEGO W POLSCE

CONDITIONS FOR INTRODUCING A BANKING TAX IN POLAND

Dariusz Prokopowicz

Dr, Wydział Nauk Historycznych i Społecznych,
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.
PhD, Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Poland.
* *Corresponding author:* e-mail: darprokop@poczta.onet.pl

Streszczenie

W niniejszym artykule opisano główne determinanty implementacji podatku bankowego w bankach komercyjnych działających w Polsce oraz znaczenia regulacji prawnych określających zasady poboru tego podatku. Istotnym czynnikiem, który zaktywizował procesy doskonalenia regulacji prawnych dotyczących funkcjonowania banków był globalny kryzys finansowy z 2008 roku. W sytuacji słabnącej koniunktury gospodarczej i podwyższonego ryzyka rosła potrzeba doskonalenia procedur i bankowych regulacji prawnych dotyczących bezpieczeństwa dokonywanych transakcji finansowych w Polsce. Doskonalenie procedur bankowych systemu finansowego skorelowane jest z sukcesywnie postępującą globalizacją ale także z antykryzysową polityką społeczno-gospodarczą w Polsce. W związku z tym sukcesywnie rośnie poziom dostosowywania procedur i normatywów prawnych dotyczących działających w Polsce banków komercyjnych do standardów Unii Europejskiej i wytycznych Komitetu Bazylejskiego. Jednym ze szczególnych aspektów tych procesów dostosowawczych było wprowadzenie podatku bankowego, który funkcjonuje w większości krajów Unii Europejskiej. Wprowadzenie tego podatku mogło być jednym z czynników podjęcia decyzji o sprzedaży spółek córek tj. banków działających w Polsce przez zagraniczne instytucje finansowe. Mógł być więc to istotny czynnik przyspieszający proces repolonizacji sektora bankowego w Polsce. Efektywne ekonomicznie wprowadzenie podatku bankowego uwarunkowane było między innymi sprawnie przeprowadzonym procesem legislacyjnym.

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Słowa kluczowe: podatek bankowy, opodatkowanie sektora finansowego, normatywne doskonalenie instrumentów ostrożnościowych, regulacje prawne, procedury bankowe, system finansowy, system bankowy, polityka gospodarcza, bezpieczeństwo systemu, wzrost gospodarczy, procedury kredytowe, interwencjonizm państwowy, system fiskalny.

Abstract

This article describes the main determining factors of the implementation of a bank tax in commercial banks that run their activities in Poland. It also considers the importance of legal regulations of the rules for collecting this tax. The global financial crisis of 2008 was an important factor that has stimulated the processes of improving legal regulations concerning banks. Weakening economic situation and higher risk caused the need to improve procedures and banking legal regulations of the financial transactions safety in Poland. Improvement of banking system financial procedures is correlated with gradually progressing globalization but also with anti-crisis socio-economic policy in Poland. Therefore, the level of adaptation of legal procedures and norms regarding commercial banks in Poland to the European Union standards and guidelines of the Basel Committee is continuously improving. One of the specific aspects of these adjustment processes was the introduction of a bank tax, which operates in most European Union countries. The introduction of this tax could be one of the factors determining the sale of subsidiary companies, i.e. banks that are controlled in Poland by foreign financial institutions. Therefore this can be an important factor, which would accelerate the process of repolonization of the banking sector in Poland. The economically effective introduction of a bank tax depends among other things on efficient legislative process.

Keywords: bank tax, taxation of the financial sector, normative improvement of prudential instruments, legal regulations, banking procedures, financial system, banking system, economic policy, system security, economic growth, credit procedures, state intervention, fiscal system.

Znaczenie normatywów prawnych w procesach globalizacji ekonomicznej i transformacji systemowej sektora bankowego w Polsce

Trwające od połowy ubiegłego wieku przemiany społeczno-gospodarcze, polityczne i biznesowe, przebiegające w wymiarze globalnym przyczyniły się do znacznej modyfikacji współczesnych dominujących struktur rynkowych i modeli systemów finansowych. Jednym z istotnych aspektów wymienionej modyfikacji jest obserwowany od lat 70. ubiegłego wieku wzrost tendencji do internacjonalizacji rynków finansowych. Proces ten zaliczany jest do podstawowych składowych globalizacji gospodarki światowej. Kluczowym determinantem tego procesu była przeprowadzana liberalizacja w zakresie regulacji prawnych określających funkcje bankowości centralnej, zasady funkcjonowania poszczególnych segmentów rynków

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

finansowych i transakcji finansowych funkcjonujących na tych rynkach (Davies, Green, 2010, s. 94).

Cechą charakterystyczną współczesnej globalizującej się bankowości jest jej dualny charakter. Z jednej strony sukcesywnie postępuje i rozszerza się na nowe kraje proces internacjonalizacji technologii teleinformatycznej, międzynarodowych standardów elektronicznych rozliczeń i płatności bezgotówkowych. Poza tym ponadnarodowy charakter uzyskują normatywy prawne określające mechanizmy działania i instrumenty zarządzania ryzykiem bankowym i funkcjonowania rynków papierów wartościowych obrotu kasowego i terminowego. Najwyraźniej jest to widoczne w strukturze integrującej się Europy (Gwoździewicz, Prokopowicz, 2015, s. 211).

Z drugiej strony systemy bankowe krajów rozwijających się w coraz większym stopniu starają się naśladować w pełni wykształcone analogiczne systemy krajów rozwiniętych. Naśladownictwo to ma uniwersalny charakter, ponieważ dotyczy niemal każdej dziedziny bankowości i finansów, w tym (Siviński, Wójtowicz, 2010, s. 38):

- a) normalizacji oraz standaryzacji produktów i usług finansowych oraz zasad ich udzielania,
- b) procedur i technologii teletransmisji danych w systemach informatycznych,
- c) wewnątrzbankowych procedur realizacji operacji bankowych, w tym zasad rachunkowości bankowej,
- d) struktury organizacyjno-prawnej systemu bankowego z dominującą rolą banku centralnego.

Procesy globalizacyjne postępujące w poszczególnych obszarach rozwoju społeczno-ekonomicznego i kulturowego społeczeństw zwykle zapoczątkowane są „od górnicy” poprzez wprowadzenie stosownych zmian zapisów normatywnych w regulacjach prawnych. Szczególnie kwestia ta dotyczy ujednoczenia standardów m.in. odnoszących się do oferty usług i produktów finansowych oraz zasad ich udzielania (Jajuga, red., 2008, s. 138). Z drugiej strony standaryzacja zachodzi również w wymiarze makro poprzez integrację międzynarodowych rynków finansowych. Procesy te zachodzą również w Polsce, szczególnie od 1989 r. co związane jest

głównie z odbudową systemu finansowego funkcjonującego w realiach gospodarki rynkowej. W ostatnich latach proces ten jest szczególnie widoczny ze względu na wielopłaszczyznowy charakter przebudowy instytucjonalnej systemu uwarunkowanej potrzebą szybkiego nadrobienia zaległości półwiecza rozwojowego застоju w okresie realnego socjalizmu (Prokopowicz, 2016a, s. 32). Proces odbudowy systemu finansowego w Polsce realizowany był równoległe:

- a) „od górníe”, na poziomie normatywnym, instytucjonalnym, poprzez ukierunkowane celowe działania wsparte stosowną modyfikacją regulacji prawnych, prowadzące do uformowania infrastruktury instytucjonalnej systemu, w tym podmiotów pełniących konkretne funkcje, utworzonych na bazie wzorców wybranych krajów zachodnich, głównie Niemiec i Francji (Świderska, 2013, s. 95);
- b) „od dolnie”, na poziomie sprzedaży usług i produktów finansowych stwarzając warunki dla autonomicznego doskonalenia oferty, kanałów dystrybucji, marketingu, zarządzania, audytu, kontroli i zabezpieczenia ryzyka itd., tj. procesu realizowanego przez uczestników systemu w warunkach konkurencji i ciągłego dopasowywania oferty do potrzeb klientów oraz kształtowania tych potrzeb, m.in. wynikiem rozwoju technologii informatycznej. Efektem tych procesów jest doskonalenie wewnętrznych regulacji normatywnych funkcjonujących w poszczególnych instytucjach finansowych (Koleśnik, 2012, s. 167).

Globalizacja ekonomiczna była jednym z istotnych czynników modelujących proces przeprowadzonej na początku lat 90. ubiegłego wieku transformacji systemowej polskiej gospodarki. Jednym z sektorów gospodarki, który najwcześniej został poddany procesom urynkawiania i dostosowania do instytucjonalnych, normatywnych, proceduralnych i technologicznych standardów funkcjonujących w Unii Europejskiej był sektor bankowy w Polsce (Prokopowicz, 2013, s. 62-63). Biorąc pod uwagę realizowane w ostatnich latach interwencyonistyczne działania antykrzysowe ekonomiści wskazują także na potrzebę ciągłego dopracowywania ostrożnościowych regulacji prawnych funkcjonujących w systemie bankowym. Szczególnie istotnym czynnikiem, który zaktywizował procesy doskonalenia regulacji prawnych dotyczących funkcjonowania banków był globalny kryzys finansowy z 2008

roku (Alińska, Pietrzak, 2012, s. 58). Problematyka doskonalenia regulacji prawnych i poprawy systemowych rozwiązań ostrożnościowych jest szczególnie istotna w takim kraju jak Polska, kraju rozwijającym się i nie posiadającym jeszcze dużej bazy kapitałowej zarówno w systemie bankowym jak i w odniesieniu do całej gospodarki (Domańska-Szaruga, 2013, s. 267). W wyniku wzrostu transnarodowych przepływów kapitałowych i wymiany handlowej doskonalenie zewnętrznych nadzorczych regulacji prawnych uwarunkowane jest między innymi sukcesywnie postępującą globalizacją. W związku z tym regulacje te są w coraz większym stopniu dostosowywane do wymogów unijnych i wytycznych Komitetu Bazylejskiego ds. Nadzoru Bankowego a system bankowy w Polsce tym samym staje się coraz bardziej zhomogenizowany z systemami bankowymi innych krajów Unii Europejskiej (Gwoździwicz, Prokopowicz, 2016a, s. 91-92). Kontynuacją tego procesu dostosowywania systemu bankowego w Polsce do standardów funkcjonujących w tym zakresie w Unii Europejskiej było wprowadzenie podatku bankowego w Polsce w lutym 2016 roku (*Podatek bankowy wchodzi w życie*, 2016).

Determinanty procesów dostosowawczych procedur i regulacji prawnych banków komercyjnych działających w Polsce do standardów Unii Europejskiej

Podatek bankowy wprowadzono w Polsce stosunkowo niedawno, dopiero w 2016 roku (*Podatek bankowy wchodzi w życie*, 2016) podczas, gdy w wielu innych krajach Zachodniej Europy analogiczne obciążenia fiskalne nałożone zostały już znacznie wcześniej, tj. przed pojawieniem się w 2008 roku globalnego kryzysu finansowego lub podczas prowadzonych przez rządy interwencjonistycznych polityk gospodarczych, polegających na zwalczaniu gospodarczych skutków tego kryzysu i wprowadzaniu dodatkowych systemowych, normatywnych instrumentów ostrożnościowych. Aby wyjaśnić, dlaczego w Polsce podatek ten wprowadzono tak późno należy najpierw przeanalizować istotne specyficzne determinanty warunkujące rozwój systemu bankowego od lat 90. w Polsce.

Zasadnicze kierunki zmian w polskim systemie bankowym wyznaczone są przez pryzmat integracji Polski ze strukturami europejskiego systemu finansowego. Potrzeba tej integracji i jej charakter w znaczącym stopniu zdeterminowały dokonujące

się procesy konsolidacyjne w polskim sektorze finansowym (Baranowska-Skimina, 2012). Proces dostosowywania systemu bankowego, poszczególnych procedur działalności bankowej oraz jakości świadczonych usług do standardów międzynarodowych tj. przede wszystkim Unii Europejskiej oraz OECD, jest wynikiem z jednej strony „od górnych” wymogów przystąpienia Polski do Wspólnoty Europejskiej, natomiast z drugiej strony, w ujęciu od dolnym, naturalnego procesu dostosowywania jakości produktów finansowych do analogicznych usług oferty banków zagranicznych, z których część już funkcjonuje w Polsce. W tym drugim ujęciu tempo i efektywność procesów dostosowawczych uwarunkowana była w znaczącym stopniu umożliwieniem zagranicznym instytucjom finansowym przejmowanie banków działających w Polsce. Realizowane w ten sposób wchodzenie zagranicznego kapitału na polski rynek usług finansowych stanowił jedną z form dokonującej się konsolidacji (Czarny, Śledziwska, 2013, s. 36).

Proces dostosowawczy w chwili obecnej analizować można głównie od strony poprawy efektywności nadzoru bankowego oraz oferty krajowych banków. Trwające w okresie lat 90. starania o dostosowanie polskiego ustawodawstwa bankowego do standardów unijnych koncentrowały się na regulacjach ostrożnościowych głównie w ujęciu całego systemu.

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej warunkowane było spełnieniem szeregu modyfikacji na płaszczyźnie formalno-prawnej i instytucjonalnej również w sektorze usług finansowych, głównie poprzez stosowne zmiany w przepisach prawa bankowego oraz innych regulacjach prawnych rynku kredytowego w Polsce. Proces dostosowawczy formalnie rozpoczęty został podpisaniem 16 grudnia 1991 roku w Brukseli Układu Europejskiego zobowiązującego nasz kraj do ujednoczenia ustawodawstwa względem norm obowiązujących w Unii Europejskiej (Dmowski, Prokopowicz, 2010, s. 57). System bankowy funkcjonujący w Polsce zbliżając swój kształt i obraz do unijnego z jednej strony zwiększa poziom bezpieczeństwa krajowej bankowości zmniejszając ryzyko upadku poszczególnych banków, z drugiej strony, w dalszej perspektywie, poprawi jakość usług bankowych. Poprawa jakości usług oferowanych przez krajowe banki obejmuje również problematykę doskonalenia zarządzania ryzykiem kredytowym, co zwiększy poziom bezpieczeństwa depozytów

oraz wiarygodność krajowych instytucji finansowych oferujących również produkty kredytowe. Wymieniony proces dostosowawczy obejmujący ujednoczenie regulacji określających narzędzia zarządzania ryzykiem kredytowym opiera się głównie na tzw. Drugiej Dyrektywie Bankowej uchwalonej 15 grudnia 1989 roku i pełniącej rolę konstytucji europejskiego prawa nadzoru bankowego (Zaleska, red., 2012, s. 163). Unifikacja standardów w bankowości nie jest możliwa poprzez mechaniczne przeniesienie wzorców zachodnich drogą stosownych modyfikacji norm prawnych. Banki krajów członkowskich Unii Europejskiej dysponują znacznie większym kapitałem a ofertę swych usług konstruują w taki sposób aby przede wszystkim realizować interesy klientów. Zarówno kwestię dokapitalizowania krajowych banków jak i zmiany kultury zarządzania nie można zrealizować poprzez modyfikację przepisów prawnych (Gwoździewicz, Prokopowicz, Szybowski, 2016, s. 139).

Od początku lat 90. ubiegłego wieku prowadzone są procesy dostosowawcze procedur, normatywów regulacji prawnych, systemów teleinformatycznych i innych aspektów działalności banków komercyjnych działających w Polsce do standardów systemu finansowego Unii Europejskiej. Początkowo wspomniane procesy dostosowawcze te koordynowane były "od górní", instytucjonalnie przez bank centralny w Polsce, tj. Narodowy Bank Polski. bank ten zanim zaczął pełnić tę funkcję wcześniej także był poddany procesom transformacji instytucjonalnej i dostosowaniu do nowych rynkowych realiów gospodarczych. Proces ten, w tym nadania dla Narodowego Banku Polskiego funkcji banku centralnego przeprowadzony był zgodnie z opracowaną wówczas nową Ustawą o Narodowym Banku Polskim (Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o *NBP*) jako banku centralnym, tj. banku państwa pełniącego także funkcje emitenta polskiej waluty krajowej PLN oraz pełniącego rolę nadrzędnej, nadzorczą instytucji dla banków komercyjnych. Sektor działających w Polsce banków komercyjnych również został poddany w 1989 roku gruntownej przebudowie celem dostosowania do nowych wówczas warunków gospodarczych odbudowywanej gospodarki rynkowej. Zasadnicze procesy transformacji sektora banków komercyjnych, które rozpoczęte zostały w 1989 roku realizowane były zgodnie z nowymi regulacjami Prawa bankowego (Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. *Prawo bankowe*), wzorowanymi na analogicznych ustawach funkcjonujących w krajach

Zachodniej Europy. Zakres przeprowadzonych wówczas procesów dostosowawczych znacznie wykraczał poza proceduralne i technologiczne modyfikacje realizowanych czynności i operacji bankowych, wywołanych rozwojem informatyki. Znaczna część prowadzonych już w latach 90. procesów dostosowawczych związana była z procesami globalizacji ekonomicznej, której działające w Polsce banki w coraz większym stopniu zaczęły podlegać (Prokopowicz, 2012b, s. 64-65). Procesy globalizacyjne zdeterminowane były między innymi postępującym od lat 70. ubiegłego stulecia procesem liberalizacji przepływów kapitałowych, deregulacji na rynkach walutowych i zwiększania zaangażowania inwestorów w instrumenty rynku kapitałowego, w tym derywaty. Również w systemie bankowym funkcjonującym w Polsce analogiczne procesy modyfikowały procedury, regulacje i oferty bankowości komercyjnej (Alińska, Pietrzak, 2012, s. 72).

Szczególnie istotne obszary, w których zaszły istotne zmiany w bankowości globalnej, w tym polskiej to:

- koncentracja sektora, szczególnie w obszarze Unii Europejskiej, gdzie dominuje model bankowości reńskiej,
- wzrost konkurencji, który wiąże się z deregulacją instytucjonalno-prawnych warunków działania sektora, w tym głównie ze znaczną redukcją barier dzielących banki działające na rynku lokalnym od ich potencjalnych zagranicznych konkurentów (Czarnecki, 2011, s. 62),
- zacieranie się granic pomiędzy poszczególnymi składowymi sektora finansowego,
- rozwój rynku globalnego na usługi sektora bankowego w związku z postępem w technologii teleinformatycznej i liberalizacji przepływów kapitałowych,
- rośnie znaczenie i zastosowanie instrumentów zarządzania ryzykiem w banku oraz rola controllingu w kontekście strategicznego zarządzania bankiem (Prokopowicz, 2010, s. 147),
- wzrost znaczenia rentowności poszczególnych produktów bankowych jako kryterium oferowanej klientom oferty,

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

- w zakresie dużych banków obserwuje się spadek znaczenia bankowości kredytowej jako mało rentownej na rzecz bankowości inwestycyjnej (Domańska-Szaruga, 2014, s. 24),
- rozbudowa oferty banków o produkty ubezpieczeniowe, doradztwa prawnego, w tym podatkowego, doradztwa inwestycyjnego z jednoczesną redukcją funkcji obsługi obrotu płatniczego,
- wydzielenie z banków w odrębne, wyspecjalizowane podmioty, np. outsourcing poszczególnych segmentów działalności kredytowej, szczególnie w zakresie kredytów konsumpcyjnych oraz obciążonych wysokim ryzykiem produktów kredytowych dla firm, tj. forfaiting, factoring, leasing (Dmowski, Prokopowicz, Sarnowski, 2008, s. 137),
- tendencja do wzrostu udziału dochodów o charakterze prowizyjnym celem uniezależnienia kondycji finansowej banku od marży kredytowej i jakości portfela kredytów,
- wzrost znaczenia i rozwój oferty skierowanej do klientów indywidualnych i instytucjonalnych osiągających ponadprzeciętne dochody,
- włączanie do oferty banków lub bankowych biur maklerskich operacji dokonywanych z wykorzystaniem pochodnych instrumentów finansowych,
- modyfikacja i rozbudowa kanałów dystrybucji ze szczególnym uwzględnieniem intensyfikacji dystrybucji bezpośredniej, np. Internet banking, mobile banking, itp. oraz dystrybucji mobilnej, tj. wizyty akwizycyjne (Domańska-Szaruga, Prokopowicz, 2016),
- redukcja dystrybucji stacjonarnej, tj. dotychczasowych oddziałów oferujących pełny wachlarz produktów i jednoczesny rozwój sieci zminiaturyzowanych oddziałów oferujących produkty masowe, realizowane w mniejszym lub większym stopniu automatycznie w systemach informatycznych banku (Gwoździewicz, Prokopowicz, 2016b, s. 67).

Kluczowe etapy procesu unifikacji standardów krajowej bankowości w Polsce dokonały się już w latach 90. ubiegłego wieku. Proces ten realizowany był sukcesywnie także w kolejnych latach, tj. praktycznie przez cały 26 letni okres rozwoju polskiej gospodarki w odtworzonych realiach rynkowych, gdyż nie było możliwe

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

zrealizowanie tego procesu w okresie krótszym, kilkuletnim. Związane jest to ze znacznym zróżnicowaniem kapitałowym krajowej bankowości względem banków zagranicznych. Zagraniczne banki funkcjonujące w zachodniej Europie dysponują wielokrotnie większym kapitałem sum bilansowych niż krajowe banki komercyjne działające w Polsce, co przekłada się na dysproporcje w sytuacji bezpośredniej konkurencji. Dysproporcja jest tak duża, że średniej wielkości bank zagraniczny jest kapitałowo porównywalny z całym systemem bankowym w Polsce. Zarówno kwestię dokapitalizowania krajowych banków jak i zmiany kultury zarządzania nie można zrealizować jedynie poprzez dostosowanie regulacji prawnych, ponieważ realny proces ujednolicania standardów w tym zakresie wymaga wieloletnich i wielu aspektowych procesów dostosowawczych (Domańska-Szaruga, Prokopowicz, 2015, s. 38-39).

W kontekście długotrwałego, wieloletniego charakteru procesów dostosowawczych obecnie dominuje pogląd, że instytucjonalne i normatywne dostosowanie standardów proceduralnych, produktowych i w zakresie zasad funkcjonowania systemów przebiegło zasadniczo sprawnie. Podstawą tej tezy jest stwierdzenie, że już w końcu ubiegłego stulecia uznano, że system bankowy w Polsce należał do tych sektorów gospodarki, które były najpełniej przygotowane do integracji z systemem finansowym Wspólnoty Europejskiej. Od lat przeważa przekonanie, że pozytywną stroną wspomnianych procesów dostosowawczych był wygenerowany wzrost standaryzacji procedur, realizowanych operacji, systemów informatycznych oraz w zakresie oferty produktów i usług skierowanych do klientów usług finansowych. Wzrost tej standaryzacji pozwolił na pełniejszą kompatybilność podmiotów bankowych systemu finansowego w Polsce względem analogicznych systemów działających w innych krajach Unii Europejskiej. Poza tym unifikacja ta umożliwiła efektywną ekspansję krajowych banków z siedzibą w Polsce na rynki finansowe innych krajów. Także klienci banków w Polsce uzyskali znaczące ułatwienia w sytuacji zakupu instrumentów finansowych oferowanych, emitowanych i funkcjonujących w systemach finansowych innych krajów (Gwoździewicz, Prokopowicz, 2016c, s. 395). Z drugiej strony obecnie nadal przyjmuje się, istnieją jeszcze nierozwiązane kwestie, które wymagają dopracowania zarówno od strony

regulacji prawnych jak i wewnątrzbankowych procedur odnoszących się do problematyki zarządzania ryzykiem kredytowym realizowanego na poziomie poszczególnych podmiotów bankowych. Omawiane procesy dostosowawcze przebiegają nadal i nawet globalny kryzys finansowy, który pojawił się na jesieni 2008 roku nie ograniczył sukcesji tych procesów. W niektórych aspektach doskonalenia instytucjonalnych instrumentów bezpieczeństwa systemu finansowego w Polsce to procesy ujednolicania standardów krajowych rozwiązań i regulacji prawnych do norm UE uległy nawet przyśpieszeniu i pełniejszemu dostosowaniu (Stańczuk, 2009). Tak było np. w kwestii podniesienia maksymalnej gwarantowanej kwoty depozytów wypłacanej depozytariuszowi ze środków Bankowego Funduszu Gwarancyjnego w sytuacji upadłości banku komercyjnego w Polsce. Limit ten w kontekście kryzysu finansowego podniesiono w Polsce najpierw z 25 tys. euro na 50 tys. euro by w końcu podnieść na 100 tys. euro (Fila, Filipiak, 2012, s. 127). Poza tym sukcesywnemu procesowi doskonalenia i podnoszenia efektywności działania systemu finansowego w Polsce poprzez unifikację ze standardami UE podlegają instytucje nadzoru oraz formułowane przez nie wytyczne. Dotyczy to przede wszystkim poprawy efektywności działania Komisji Nadzoru Finansowego. Z drugiej strony procesom dostosowawczym do wytycznych Komitetu Bazylejskiego ds. Nadzoru Bankowego podlegają normatywne regulacje wydawane przez KNF, w których wskazuje się bankom działającym w Polsce jak powinny mierzyć i zabezpieczać określone kategorie ryzyk finansowych i rynkowych (Bukowski, red., 2010, s. 114).

Od 1989 roku prowadzone są procesy dostosowawcze procedur i podstaw prawnych regulujących działalność banków komercyjnych działających w Polsce do standardów systemu finansowego Unii Europejskiej. Jednym z czynników kontynuacji tych procesów dostosowujących bankowość w Polsce do standardów funkcjonujących w tym zakresie w krajach Europy Zachodniej było wprowadzenie podatku bankowego.

Zgodnie z powyższym podatek bankowy został w Polsce wprowadzony znacznie później niż w wielu innych krajach Zachodniej Europy, ponieważ dopiero w 2016 roku (*Podatek bankowy wchodzi w życie*, 2016) tj. w niemal 8 lat

po pojawieniu się globalnego kryzysu finansowego w 2008 roku. Przez szereg lat poprzedni rząd funkcjonujący w latach 2007 - 2015 nie podejmował nawet dyskusji na temat zasadności wprowadzenia tego podatku i w związku z tym nic w tej kwestii do 2015 roku nie zostało zrobione mimo tego, że w wielu innych krajach Unii Europejskiej taki podatek został już wprowadzony znacznie wcześniej. Poza tym szczególnie istotną kwestią jest to, że w wielu innych krajach tego typu podatek wprowadzono jako jeden z interwencjonistycznych instrumentów antykryzysowych, które miały chociaż symbolicznie ograniczyć wysoce spekulacyjną działalność banków inwestycyjnych celem zmniejszenia akceptowalnego poziomu systemowego ryzyka kredytowego. Działania te podejmowano aby zmniejszyć prawdopodobieństwo wywołania kolejnych baniek spekulacyjnych i kryzysów finansowych na rynkach kapitałowych przez bankowość inwestycyjną. Do tego należy dodać, że w znacznej części innych krajów, w których tego typu podatek wprowadzono to przyjęto ostrożnościowy model finansowania wpływami finansowymi z tego z podatku funduszy stabilizacyjnych, które posłużyć mają jako dodatkowe źródło stabilizacji akcji kredytowych banków komercyjnych w sytuacji ewentualnego pojawienia się kolejnego kryzysu finansowego. Włączenie tego ostrożnościowego modelu do pakietu interwencyjnych działań antykryzysowych bankowości centralnej w krajach Zachodniej Europy miało znaczący wpływ na ustabilizowanie sytuacji na rozchwianych jeszcze po kryzysie w 2009 roku giełdowych rynkach kapitałowych (Gwoździewicz, Prokopowicz, 2017, s. 76-77).

Podejmowane już od 2009 roku przez rządy wysoko rozwiniętych krajów interwencjonistycznych polityk gospodarczych, mających na celu zwalczanie gospodarczych skutków kryzysu finansowego polegało na wprowadzaniu dodatkowych systemowych, normatywnych instrumentów ostrożnościowych. Powyżej, w treści niniejszego podrozdziału podjęto próbę odpowiedzi na pytania, dlaczego w Polsce podatek ten wprowadzono tak późno. W odpowiedzi na to pytanie należy uwzględnić opisane powyżej istotne specyficzne determinanty warunkujące rozwój systemu bankowego od lat 90. w Polsce.

Implementacja podatku bankowego w Polsce jako determinanta procesu repolonizacji sektora bankowego w Polsce

Wprowadzenie podatku bankowego w Polsce w 2016 roku (*Podatek bankowy wchodzi w życie*, 2016) zbiegło się w czasie z kontynuacją procesu repolonizacji sektora bankowego w Polsce, w związku z czym nie należy wykluczać możliwych synergii i wzajemnych interakcji tych istotnych czynników kształtujących rozwój działających w Polsce banków komercyjnych w ostatnich latach.

Obecnie planowana jest kontynuacja procesów konsolidacji w systemie finansowym w Polsce. Jedną z opcji jest strategia stworzenia w Polsce tzw. polskiej grupy kapitałowej, która stałaby się największym konglomeratem oferującym szeroką paletę usług dla klientów reprezentujących różne segmenty rynku, w tym klientów indywidualnych jak i instytucjonalnych. Już w końcówce lat 90. rozważano różne opcje w tym zakresie. Jedną z tych opcji miało być połączenie banku PKO BP S.A. z jednym z największych w Polsce ubezpieczycieli, tj. PZU. W okresie ostatnich kilkunastu lat plany na stworzenie tego typu polskiej grupy kapitałowej były odkładane na bliżej nie określoną przyszłość. Dopiero niedawno powrócono do tego planu i rozpoczęto jego realizację jednak w zmodyfikowanej konfiguracji wybranych instytucji finansowych, ponieważ bank PKO BP S.A. został w tym planie zastąpiony bankiem Pekao S.A.

Wiele wskazuje na to że okres lat 2016-2017 przejdzie do historii jako ten, w którym odnotowano znaczące przyśpieszenie procesu repolonizacji sektora bankowego w Polsce. Otóż na początku grudnia 2016 roku Powszechny Zakład Ubezpieczeń (PZU) i Polski Fundusz Rozwoju (PFR) podpisali z UniCredit umowę, która przewiduje odkupienie docelowo odpowiednio 20 proc. i 12,8 proc. akcji Banku Pekao za łączną kwotę 10,59 mld zł (*PZU kupuje Pekao. Repolonizacja, ...*). W ten sposób zrealizuje się powrót polskiego kapitału do struktury akcjonariatu banku Pekao. Kontynuowany w ten sposób proces repolonizacji sektora bankowego w Polsce powinien przyczynić się do wzmocnienia stabilności sektora bankowego, i w konsekwencji także całej polskiej gospodarki. Strategicznie dla polskiego sektora bankowego istotne jest także to, że w wyniku tej transakcji PZU stanie się największą grupą finansową w Europie Środkowo-Wschodniej.

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

Obecnie przyjmuje się, że jednym z ograniczeń rozwojowych polskiej gospodarki jest brak silnej bazy krajowych inwestorów, co widoczne jest również w sektorze bankowym. Stąd też zainteresowanie PFR działaniem w charakterze długoterminowego partnera finansowego na rzecz inwestorów strategicznych, a także wsparcie, jakiego udzielamy dla różnorodnych inicjatyw mających na celu promowanie i umacnianie krajowego rynku finansowego. Jeszcze w końcówce roku 2016 ok. 64 proc. polskiego sektora bankowego była w rękach zagranicznych. Po wyżej wymienionej transakcji udział zagranicznego kapitału w polskim sektorze bankowym zmaleje nieco poniżej 50 proc. Z tego też względu jest to szczególnie istotna transakcja dla sektora bankowego działającego w Polsce (Prokopowicz, 2015, s. 38).

Wobec powyższego w ostatnich latach 2015 - 2017 proces repolonizacji krajowej bankowości w Polsce znacząco przyspieszył. Po odkupieniu przez Polski Fundusz Rozwoju od włoskiego UniCredit większościowego pakietu akcji banku Pekao S.A. obecnie udział kapitałowy zagranicznych instytucji finansowych w polskim sektorze bankowym szacowany jest już tylko na 47 proc. Określenie „tylko” zastosowano niniejszym w związku z tym, że jeszcze w końcówce XX wieku udział ten znacząco przekraczał 80 proc.

Dominująca w Polsce klasyczna bankowość depozytowo-kredytowa, w której głównym źródłem przychodów i zysków jest dzielność kredytowa w okresach dekonunktury w sektorze przedsiębiorstw oraz wzrostu skredytowania konsumpcji i inwestycji może również być źródłem kryzysu finansowego w sytuacji ograniczania procesu doskonalenia zarządzania ryzykiem, łagodzenia polityki kredytowej i pieniężnej bankowości centralnej. W związku z tym potrzeba ciągłego rozwijania i dostosowywania narzędzi identyfikacji i kwantyfikacji czynników ryzyka bankowego do zmieniających się realiów otoczenia gospodarczego dotyczy także polskiej bankowości (Wiśniewska, 2013, s. 58). Z drugiej strony globalny kryzys finansowy z 2008 roku wskazał, że ze względu na brak możliwości wyeliminowania ryzyka systemowego z sektora bankowego niezbędnym jest zwiększenie funduszy stabilizacyjnych, ostrożnościowych, których celem będzie ograniczenie skali niekorzystnego działania i rozwoju dekonunktury gospodarczej i spadku płynności

w systemie finansowym w Polsce w sytuacji ewentualnego kolejnego ponad narodowego kryzysu finansowego. Tego typu fundusze stabilności finansowej, w których fundusze są zgromadzone na podstawie nałożonego po 2008 roku podatku bankowego funkcjonują w krajach Zachodniej Europy. tego typu fundusze stabilizacyjne utworzone zostały także przy Europejskim Banku Centralnym (*Banki w strefie euro pod ścisłym nadzorem EBC*, 2013). Podobne założenia koncepcyjne przyjęto w końcu 2015 roku, tj. w sytuacji planowanego wprowadzenia od 2016 roku podatku bankowego w Polsce (Gwoździewicz, Prokopowicz, 2016d, s. 87).

Z drugiej strony wprowadzenie podatku bankowego, który funkcjonuje w większości krajów Unii Europejskiej wpłynęło również pośrednio także na procesy zmian struktury kapitałowo-własnościowej jakie dokonały się w systemie bankowym w Polsce w ostatnich latach. Wprowadzenie tego podatku mogło być jednym z czynników podjęcia decyzji o sprzedaży spółek córek tj. banków działających w Polsce przez zagraniczne instytucje finansowe. Mógł być więc to istotny czynnik przyspieszający proces repolonizacji sektora bankowego w Polsce. Efektywne ekonomicznie wprowadzenie podatku bankowego uwarunkowane było między innymi sprawnie przeprowadzonym procesem legislacyjnym.

Kwestia normatywnej implementacji podatku bankowego w Polsce

Wracając do analizy historii rozwoju bankowości w Polsce należy dodać, że większość ekonomistów zgodnie twierdzi, że trwający ćwierćwiecze proces odbudowy rynkowego systemu finansowego w Polsce przebiegł zasadniczo efektywnie. Odtworzony został w nowych rynkowych realiach system bankowy z uwzględnieniem wszelkich znanych z krajów rozwiniętych instrumentów kontroli i zabezpieczenia negatywnych, potencjalnych skutków działania ryzyka bankowego. Dominującym modelem, jaki odtworzono w Polsce jest model klasycznej bankowości depozytowo-kredytowej uformowanej w Polsce na podstawie niemiecko-francuskich wzorców systemu finansowego (Prokopowicz, 2003, s. 98). Odbudowana w ten sposób bankowość obroniła się przed wysokim ryzykiem krajowego kryzysu finansowego, którego ryzyko wystąpienia w największym stopniu pojawiło się w 1994 roku w związku z dramatycznie wówczas rosnącym poziomem udziału złych kredytów

w większości ówczesnie działających w Polsce bankach komercyjnych (Jajuga, red., 2008, s. 93). Następnie system bankowy w Polsce uniknął poważnych problemów finansowych także w sytuacji pojawienia się globalnego kryzysu finansowego w 2008 roku. Ten wysoki stopień bezpieczeństwa systemowego zdeterminowany jest także profesjonalizmem w zakresie pisanych regulacji prawnych kształtujących funkcjonowanie banków komercyjnych oraz instytucji około bankowych w Polsce. Do tych instytucji około bankowych, wspierających efektywne funkcjonowanie banków komercyjnych w Polsce należy np. Bankowy Fundusz Gwarancyjny, Biuro Informacji Kredytowej, Komisja Nadzoru Finansowego itd., tj. instytucje których działalność jest regulowana odrębnymi ustawami (Gwoździewicz, Prokopowicz, 2017, s. 75-76).

Biorąc pod uwagę opisane powyżej kwestie zdawać by się mogło, że pomijając zróżnicowanie poziomu kapitałowego, sum bilansowych, możliwości inwestycyjnych w sytuacji porównania bankowości krajów rozwiniętych zachodniej Europy i systemu bankowości komercyjnej w Polsce to już niewiele różnic można zdiagnozować. Jednak występują jeszcze inne istotne różnice (Prokopowicz, 2012a, s. 26). Bankowość komercyjna działająca w Polsce w znacznej części działających banków nadal nie reprezentuje krajowego kapitału. Nadal w niemal 50 proc. krajowy system bankowy w Polsce jest kontrolowany przez zagraniczne instytucje finansowe. Z drugiej strony w większości krajów, w których funkcjonują spółki matki tych zagranicznych instytucji finansowych wprowadzony został zaraz po pojawieniu się kryzysu finansowego w określonej formule podatek bankowy (Prokopowicz, 2016, s. 27). W Polsce przez kilka lat od pojawienia się kryzysu finansowego w 2008 roku poprzedni rząd zupełnie ignorował tę kwestię. W innych krajach, w których wprowadzono ten podatek zastosowano formułę wyegzekwowania w ten sposób od banków ekwiwalentu za koszty kryzysu finansowego, który bankowość krajów rozwiniętych wywołała. Poza tym w większości krajów europejskich, w których wprowadzono podatek bankowy stworzono dodatkowe fundusze stabilności finansowej dla wzmocnienia bezpieczeństwa systemów finansowych na wypadek pojawienia się w przyszłości kolejnego, podobnego kryzysu finansowego lub kolejnej fali koniunkturalnej poprzedniego kryzysu (Prokopowicz, 2010, s. 147). Głównym

źródłem środków finansowych dla tych nowo utworzonych funduszy stabilności finansowej był właśnie wprowadzony wspomniany podatek bankowy.

Już w końcu 2015 roku znaczna część ekonomistów i ośrodków badawczo-rozwojowych w Polsce sugerowała analogiczne przesłanki dla wprowadzenia podatku bankowego. Przykładem jest stanowisko Instytutu Badań nad Gospodarką Rynkową wobec opodatkowania banków w Polsce. Według Prof. Leszka Pawłowicza z IBnGR podatek bankowy został wprowadzony w ostatnich latach w kilkunastu krajach, jako reakcja na hazard moralny banków i jego niewyobrażalnie wysokie skutki dla podatników. Koronnym argumentem za wprowadzeniem dodatkowego opodatkowania banków był fakt, że banki komercyjne doprowadziły do ogromnych strat finansowych i zostały uratowane przy pomocy równie dużych kwot środków publicznych i w związku z tym powinny zwrócić pieniądze (tzw. *financial crisis responsibility fee*). W Unii Europejskiej rządy wydały na ratowanie banków przed upadłością w formie kapitałów, pożyczek i gwarancji 10,3% PKB UE z 2008 roku. W niektórych przypadkach koszty zażegnania negatywnych skutków kryzysu finansowego doprowadziły budżety państw do granic bankructwa. Na przykład w Irlandii, której dług publiczny przed kryzysem finansowym był najniższy w strefie euro i wynosił 25%, wzrósł do 123% w roku 2014. W Polsce oczywiście sytuacja tego typu ratowania upadających banków nie miała miejsca głównie z powodu restrykcyjnych działań profilaktycznych nadzoru finansowego i braku rozwiniętej bankowości inwestycyjnej (Paxford, 2013). Nie oznacza to jednak, że ryzyko destabilizacji systemu finansowego było by niskie w sytuacji pojawienia się kolejnej fali kryzysu finansowego. Głównym determinantem ryzyka dla stabilności finansowej sektora bankowego w Polsce jest niedopasowanie struktury terminowej aktywów i pasywów w bilansach banków komercyjnych. Polskie banki finansują długoterminową akcję kredytową (np. 30-letnie kredyty hipoteczne) pasywami o terminie wymagalności często nieprzekraczającym jednego roku. Znaczna część tych kredytów denominowana jest w walutach obcych, co generuje dodatkowe ryzyko. Taka struktura finansowania powoduje szczególną podatność sektora na szoki zewnętrzne (Prokopowicz, 2007, s. 56). Taka sytuacja generuje również ryzyko systemowe. Wobec powyższego pomijając inne determinanty to także m.in. dla

kontynuacji procesu rozwoju systemu finansowego w Polsce według standardów krajów rozwiniętych to uzasadnionym jest, że działająca w Polsce bankowość komercyjna została objęta podatkiem bankowym. Kluczowe przesłanki wprowadzenia podatku bankowego w Polsce są zasadniczo analogiczne jak dla pierwowzorów tego podatku, które nałożone zostały na banki funkcjonujące w innych krajach w Europie. W ten sposób ryzyko systemowe jest w większym stopniu zabezpieczone a wyniki finansowe banków nie zostają znacząco uszczuplone tym podatkiem.

Wprowadzenie w lutym 2016 roku tego podatku zostało poprzedzone konsultacjami ekonomistów ze środowiskiem bankierów, które to konsultacje i debaty publiczne rozpoczęto już na jesieni 2015 roku. Przez kilka miesięcy debatowano nad wymiarem tego podatku tak, aby nie wpłynął znacząco na finalny wynik netto banków. Taki też poziom, tj. w wysokości jedynie 0,44 proc. wartości aktywów rocznie dla danej instytucji finansowej, został przyjęty i unormowany ustawowo (*Sejm wprowadził podatek bankowy ze stawką 0,44 proc.*, 2015). Kontrowersyjną kwestią jest zakres instytucji finansowych jakie zostały objęte tym podatkiem w Polsce. Kontrowersja związana jest z tym, że nie wszystkie bankowe i parabankowe podmioty, których działalność może generować wysokie systemowe ryzyko kredytowe zostały objęte tym podatkiem. Biorąc pod uwagę wprowadzone ustawowo kryterium wysokości aktywów to podatkiem tym zostały objęte głównie średniej wielkości i większe banki komercyjne oraz firmy ubezpieczeniowe. Zgodnie z treścią Ustawy o podatku od niektórych instytucji finansowych (Ustawa z dnia 15 stycznia 2016 r. *o podatku od niektórych instytucji finansowych*) opodatkowaniem zostały objęte krajowe banki komercyjne oraz oddziały banków zagranicznych i innych instytucji kredytowych, zakłady ubezpieczeń i reasekuracji, spółdzielcze kasy oszczędnościowo-kredytowe oraz firmy pożyczkowe. W przypadku banków oraz SKOK-ów podmioty, których wartość aktywów nie przekracza 4 mld zł są zwolnione z odprowadzania tego podatku. Dla ubezpieczycieli próg ten określono na 2 mld zł, a dla firm pożyczkowych na 200 mln zł (*Sejm wprowadził podatek bankowy ze stawką 0,44 proc.*, 2015). Z danych z połowy 2016 roku wynika, że biorąc pod uwagę wspomniany próg 4 mld wartości aktywów to w praktyce wszystkie banki spółdzielcze, a także Towarzystwa Funduszy Inwestycyjnych nie odprowadzają tego podatku. Natomiast SKOK-i są pod

tym względem podzielone, ponieważ tylko część, tj. 57 proc. aktywów sektora spółdzielczych kas oszczędnościowo-kredytowych w 2016 roku odprowadziło ten podatek. W tym miejscu dodać należy, że nie całe aktywa są brane pod uwagę przy kwalifikowaniu czy dana instytucja finansowa jest zobowiązana ten podatek odprowadzać, ponieważ z aktywów wyłączone są fundusze własne oraz obligacje skarbowe. Biorąc pod uwagę instytucje bankowe to zwolniony z podatku bankowego został pełniący szczególne funkcje w systemie bankowym państwowy Bank Gospodarstwa Krajowego.

W 2016 r. wpływy do budżetu państwa z podatku bankowego wyniosły 3,2-3,25 mld zł, natomiast za 2017 r. kwota ta powinna być nieco wyższa, szacowana jest w zakresie 3,85-3,9 mld. Większa kwota za 2017 r. wynika z następujących czynników (*Banki zapłacą o blisko jedną piątą więcej podatku*, 2017):

- a) w 2016 r. podatek od aktywów odprowadziło tylko 18 banków, ponieważ niektóre banki tj. Getin Noble i BOŚ nie odprowadziły tego podatku ponieważ znajdowały się w programie naprawczym, oraz banki o funduszach własnych niższych od 4 mld zł,
- b) w 2017 roku instytucje finansowe będą płacić podatek już za cały rok, podczas gdy w 2016 roku był to okres 11 miesięcy, ponieważ ustawa o podatku weszła w życie z początkiem lutego 2016 r.,
- c) poprawia się koniunktura w gospodarce, rosną przychody ze sprzedaży produktów bankowych, wzrastają bilanse i coraz więcej banków odprowadza ten podatek.

Z publikowanych sprawozdań finansowych banków, których akcje są notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie wynika, że zyski netto banków nadal były wysokie w 2016 i 2017 roku mimo wprowadzenia tego podatku. Znaczna część banków wykazała podobnie jak przez kilka poprzednich lat zyski na poziomie większym niż w roku poprzedzającym. Podatek bankowy wprowadzony został sprawnie i nie wpłynął znacząco na stan finansów banków komercyjnych działających w Polsce. Analitycy badający sektor bankowy w Polsce sugerują, że wprowadzenie tego podatku mogło być jednym z czynników podjęcia decyzji o sprzedaży spółek córek tj. banków działających w Polsce przez zagraniczne instytucje finansowe. Mógł być więc to istotny czynnik przyspieszający proces

repolonizacji sektora bankowego w Polsce. Efektywne ekonomicznie wprowadzenie podatku bankowego uwarunkowane było między innymi sprawnie przeprowadzonym procesem legislacyjnym.

Powyższe dane potwierdzają także sami menadżerowie banków. Na przykład w lutym 2016 r. główna ekonomistka Banku Pocztowego Monika Kurtek powiedziała w wywiadzie dla portalu finansowego Bankier.pl, że podatek bankowy nie jest dużym obciążeniem finansowym dla banków. Znaczące obciążenia wiążą się z tym, że działające w Polsce banki komercyjne z tytułu utrzymywania wysokiego poziomu bezpieczeństwa systemowego odprowadzają już łącznie niemal kilka kategorii składek, przekazując środki do Funduszu Wsparcia Kredytobiorców oraz do Bankowego Funduszu Gwarancyjnego. Rząd rozważa także utworzenie kolejnego funduszu, który także po jego utworzeniu byłby zasilany finansowo przez banki. Fundusz ten miałby powstać na podstawie planowanej ustawy o pomocy kredytobiorcom kredytów walutowych, głównie kredytów denominowanych we franku szwajcarskim CHF (*Podatek bankowy wchodzi w życie*, 2016).

Podsumowanie

Jednym z działań gospodarki narodowej, który sukcesywnie i konstruktywnie transformowany był w Polsce już od 1989 roku był sektor finansowy. Sektor bankowy podlegał gruntownej transformacji systemowej. W innych segmentach systemu finansowego odbudowywano instytucje i struktury systemowe nieistniejące w gospodarce kierowanej przez 1989 rokiem. Zasadniczo z początkiem lat 90. ubiegłego wieku rozpoczyna się proces odbudowy systemu finansowego w Polsce w odtworzonych rynkowych strukturach gospodarczych. Trwający już 26 lat wspomniany proces odbudowy, w tym zbudowania rynkowego systemu bankowego w Polsce oceniany jest powszechnie zasadniczo w aspektach pozytywnych. Nawet globalny kryzys finansowy, który pojawił się na jesieni 2008 roku zasadniczo nie zmienił tych ocen. Przeprowadzona głównie w latach 90. transformacja polskiej gospodarki była, więc w znaczącym stopniu skorelowana z postępującą sukcesywnie w Polsce globalizacją ekonomiczną. Proces ten został zrealizowany na tyle efektywnie,

że w stosunkowo niedługim czasie Polska została włączona w struktury Unii Europejskiej w 2004 roku.

Dokonująca się już od 27 lat, w nowych bardziej rynkowych realiach gospodarczych, odbudowa systemu finansowego, w tym bankowego w Polsce oceniana była powszechnie zasadniczo w aspektach pozytywnych, szczególnie przed pojawieniem się kryzysu finansowego na jesieni 2008 roku. W kontekście tego kryzysu przewaga opinii pozytywnych zaczęła słabnąć ponieważ w tym kryzysie finansowym zaczęto się dopatrywać ujemnych aspektów globalizacji ekonomicznej.

W tym stosunkowo jeszcze nie długim okresie transformacji polskiej gospodarki odtworzony został jeden z najistotniejszych sektorów gospodarki. Globalizacja ekonomiczna do roku 2008 wspomagała głównie w aspektach pozytywnych ten proces transformacji systemu finansowego w Polsce. Kryzys finansowy ze swymi negatywnymi skutkami odegrał jednak w Polsce dość ograniczoną rolę (Bukowski, red., 2010, s. 73). Wynikało to przede wszystkim ze swego rodzaju zapóźnienia w rozwoju systemu finansowego względem analogicznych systemów funkcjonujących w krajach rozwiniętych. To zapóźnienie oraz inne czynniki które ograniczyły skalę niekorzystnego wpływu kryzysu finansowego w Polsce są następujące (Żabińska, red., 2011, s. 39):

- a) brak rozwiniętej kapitałowo i instytucjonalnie bankowości inwestycyjnej,
- b) brak upadłości dużych przedsiębiorstw i instytucji finansowych w kontekście czynników dekonjunkury kryzysowej,
- c) wysoki wzrost produkcji na eksport w okresie poprzedzającym pojawienie się kryzysu finansowego,
- d) przewaga waluty krajowej polskiego złotego w obrocie handlowym i transakcjach systemu finansowego.

Podsumowując, nieuchronność procesów globalizacji narzuca konieczność potencjalnego wykorzystania jej pozytywnych skutków z uwzględnieniem potencjalnych możliwych zagrożeń ewentualnego pojawienia się kolejnych globalnych kryzysów finansowych lub gospodarczych w przyszłości. Rewolucja informatyczna i liberalizacja przepływów kapitału daje krajom rozwijającym się szansę szybkiego nadrobienia wielopokoleniowego opóźnienia rozwoju

gospodarczego. Z drugiej strony istnieją dość oczywiste, jednak ujawniające się w ograniczonym stopniu, zagrożenia rozmycia narodowej tradycji, politycznego podporządkowania lub gospodarczego uzależnienia danego kraju w mechanizmach światowej integracji. To w jakim stopniu zostaną wykorzystane szanse związane z globalizacją i zminimalizowane zagrożenia, jest uzależnione od podjęcia właściwej, narodowej polityki stosownego sukcesywnego włączenia danego kraju w tryby mechanizmu procesów globalizacji, z uwzględnieniem potencjału ekonomicznego i ewentualnych luk i zapóźnień rozwoju gospodarczego kraju. Teza ta jest wciąż aktualna również wobec kształtowania rozwoju systemu bankowego w Polsce. Jednym z istotnych czynników kontynuacji procesów dostosowawczych krajowej bankowości do standardów systemów finansowych funkcjonujących w krajach zachodniej Europy było wprowadzenie w Polsce podatku bankowego. Obciążenie tym podatkiem działających w Polsce banków komercyjnych wbrew wcześniejszym obawom nie spowodowało dramatycznego uszczuplenia wyników finansowych banków. Z drugiej strony poprzez zastosowaną reformę w systemie fiskalnym odnoszącym się do krajowej bankowości wygenerowano istotny czynnik, który może przyspieszyć realizujące się już od kilku lat procesy repolonizacji sektora bankowego w Polsce. Jeżeli zebrane z podatku bankowego środki finansowe będą w przyszłości przeznaczane na specjalnie utworzony w tym celu fundusz stabilności finansowej to wówczas poziom bezpieczeństwa systemu finansowego w Polsce będzie znacząco przyrastał a ryzyko systemowe będzie dodatkowo ograniczane.

Literatura:

1. ALIŃSKA A., PIETRZAK B., 2012. *Stabilność systemu finansowego instytucje, instrumenty, uwarunkowania*, Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu.
2. *Banki w strefie euro pod ścisłym nadzorem EBC*, 2013, „e-Gospodarka.pl”, <http://www.e-gospodarka.pl> [dostęp: maj 2015].
3. *Banki zapłacą o blisko jedną piątą więcej podatku* (w:) Portal finansowy "Businessinsider", 12.05.2017, (<https://businessinsider.com.pl/finanse/makroekonomia/podatek-bankowy-ile-zaplaca-banki-w-2017-roku/17dpgy6>).
4. BARANOWSKA-SKIMINA A., 2012. *Czy shadow banking wymaga regulacji?* „e-Gospodarka.pl”, <http://www.e-gospodarka.pl> [dostęp: czerwiec 2015].

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

5. BUKOWSKI S. (red.), 2010. *Globalizacja i integracja regionalna a wzrost gospodarczy*, Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu.
6. CZARNY E., ŚLEDZIEWSKA K., 2013. *Międzynarodowa współpraca gospodarcza w warunkach kryzysu*, Warszawa: Wydawnictwo PWE.
7. CZARNECKI L., 2011. *Ryzyko w działalności bankowej. nowe spojrzenie po kryzysie*, Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka.
8. DAVIES H., GREEN D., 2010. *Globalny nadzór i regulacja sektora finansowego*, Seria Wyzwania globalne, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
9. DOMAŃSKA-SZARUGA B., 2014. *Financial Instability and the New Architecture of Financial Supervision in European Union* (w:) B. Domańska-Szaruga, T. Stefaniuk (red.), *Organization in changing environment. Conditions, methods and management practices*, Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka.
10. DOMAŃSKA-SZARUGA B., 2013. *Common banking supervision within the financial safety net*, (w:) *The Economic Security of Business Transactions. Management in business*, Oxford: Wydawnictwo Chartridge Books Oxford.
11. DMOWSKI A., PROKOPOWICZ D., 2010. *Rynki finansowe*, Warszawa: Wydawnictwo Centrum Doradztwa i Informacji Difin sp. z o.o..
12. DMOWSKI A., PROKOPOWICZ D., SARNOWSKI J., 2008. *Finanse i bankowość. Teoria i praktyka*, Warszawa: Wydawnictwo Centrum Doradztwa i Informacji Difin sp. z o.o..
13. DOMAŃSKA-SZARUGA B., PROKOPOWICZ D., 2015. *Makroekonomiczne zarządzanie antykryzysowe* (w:) 34 Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo – Humanistycznego w Siedlcach, nr 107, Seria: Administracja i Zarządzanie (34) 2015, Siedlce: UPH Wydział Nauk Ekonomicznych i Prawnych.
14. DOMAŃSKA-SZARUGA B., PROKOPOWICZ D., 2016. *Ochrona transferu danych osobowych w cyberprzestrzeni* (w:) „Secretum. Służby specjalne, bezpieczeństwo i informacja”, Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Oficyna Wydawnicza RYTM w Warszawie, nr 2 (2016).
15. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D., 2017. *Adjustment of Polish banks to international standards as a factor of globalization of the national financial system* (w:) *Globalization, the State and the Individual*, “International Scientific Journal”, University of Economics and Innovation in Lublin, Free University of Varna “Chernorizets Hrabar”, Chayka, Varna, Bułgaria 9007, Varna 2017, nr 1(13) 2017.

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

16. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D., 2015. *Administrative, supervisory and legal determinants of globalization of financial markets and the banking system in Poland* (w:) "International Journal of New Economics and Social Sciences", ZN, nr 2 (2) 2015.
17. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D., 2016a. *Antykryzysowa aktywna polityka monetarna Banku Rezerw Federalnych w kontekście bezpieczeństwa systemu finansowego i koniunktury globalnej gospodarki* (w:) "Studia Administracji i Bezpieczeństwa. Public Administration and Security Studies", nr 1 (2016), Gorzów Wielkopolski: Wydawnictwo Naukowe Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim.
18. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D., 2016b. *Globalization and the process of the system and normative adaptation of the financial system in Poland to the European Union standards* (w:) *Globalization, the State and the Individual*, "International Scientific Journal", Free University of Varna "Chernorizets Hrabar", Chayka, Varna, Bułgaria 9007, nr 1(9) 2016.
19. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D., 2016c. *Prawo do ochrony informacji i danych osobowych w cyberprzestrzeni w dobie rozwoju bankowości internetowej - The Right to Protection of Information and Personal Data in the Cyberspace in the Age of the Internet Banking Development* (w:) D. Gałuszka, G. Ptaszek, D. Żuchowska-Skiba (red.), "Technologiczno-społeczne oblicza XXI wieku", Wydawnictwo LIBRON Filip Lohner, Kraków.
20. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D., 2016d. *Prawno-społeczne determinanty bezpieczeństwa gromadzenia i transferu danych niejawnych w internetowych portalach społecznościowych* (w:) V. Vlastimil (red.), "Međunarodni naučni zbornik. Pravo Ekonomija Menadžment I" /Międzynarodowe zeszyty naukowe. Zarządzanie Prawo Gospodarka I/ International scientific books. Right, Economy and Management I/, Wydawnictwo [Izdavač:] Srpsko Razvojno Udruženje /Stowarzyszenie Rozwoju Serbii/ Bački Petrovac.
21. GWOŹDZIEWICZ S., PROKOPOWICZ D., SZYBOWSKI D., 2016. *Activating interventionist monetary policy of the European Central Bank in the context of the security of the European Financial System* (w:) "International Journal of New Economics and Social Sciences", nr 2 (4) 2016. Wyd. Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie.
22. FILA J. , FILIPIAK B., 2012. *System finansowy a rozwój gospodarczy. Szanse i zagrożenia*, Warszawa: Wydawnictwo Difin.
23. JAJUGA K., (red.), 2008. *Zarządzanie ryzykiem*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

24. KOLEŚNIK J., 2012. *Bezpieczeństwo systemu bankowego. Teoria i praktyka*, Warszawa: Wydawnictwo Difin.
25. PAXFORD B., 2013. *Bazylea III – na drodze do większej stabilności banków*, „Przegląd Finansowy Bankier.pl”, <http://www.bankier.pl/wiadomosc/BAZYLEA-III-na-drozdze-do-wiekszej-stabilnosci-bankow-2230043.html> [dostęp: marzec 2015].
26. *Podatek bankowy wchodzi w życie* (w:) Portal finansowy "Bankier.pl", 01.02.2016, (<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Podatek-bankowy-wchodzi-w-zycie-3478705.html>).
27. PROKOPOWICZ D., 2013. *Bankowe ryzyko kredytowe w warunkach kryzysu zadłużenia* (w:) "Przedsiębiorstwo przyszłości". Kwartalnik Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej. Warszawa, Nr 1(14) 2013, styczeń 2013, Rok wyd. IV.
28. PROKOPOWICZ D., 2015. *Korelacja procesów doskonalenia instrumentów ostrożnościowych systemu finansowego i antykryzysowej polityki społeczno-gospodarczej w Polsce* (w:) "Kwartalnik Naukowy Uczelni Vistula. Vistula Scientific Quarterly", Akademia Finansów i Biznesu Vistula, nr 3 (45)/2015, lipiec - wrzesień 2015.
29. PROKOPOWICZ D., 2012a. *Na tle struktur rynkowych Unii Europejskiej* (w:) "Przedsiębiorstwo przyszłości". Kwartalnik Wyższej Szkoły Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej. Warszawa, Nr 2 (11) 2012, kwiecień 2012, Rok wyd. IV.
30. D. PROKOPOWICZ, 2003. *Regulacje Komitetu Bazylejskiego a modyfikacje systemów zarządzania ryzykiem kredytowym* (w:) Zeszyty Naukowo-Teoretyczne PWSBiA. „Wiek XXI. The 21st Century”, Nr 3 (9) 2003, Warszawa: Prywatna Wyższa Szkoła Businessu i Administracji w Warszawie.
31. PROKOPOWICZ D., 2016a. *The importance of economic globalization in the context of the development of the financial system in Poland* (w:) "International Journal of New Economics and Social Sciences", ZN, nr 2 (4) 2016. Wyd. Międzynarodowy Instytut Innowacji Nauka-Edukacja-Rozwój w Warszawie
32. PROKOPOWICZ D., 2016b. *Social and economic determinants of the processes of economic globalization that shape the development of the banking system in Poland* (w:) *Globalization, the State and the Individual*, "International Scientific Journal", Free University of Varna "Chernorizets Hrabar", Varna, Bułgaria 9007, nr 2(10) 2016.
33. PROKOPOWICZ D., 2010. *Wpływ globalnego kryzysu rynków finansowych na koniunkturę polskiej gospodarki* (w:) Zeszyty Naukowe Almamery Szkoła Wyższa z siedzibą w Warszawie, (Ekonomia). Wydawnictwo Wyższej Szkoły Ekonomicznej Almamery. Warszawa, Nr 4 (61) 2010.
34. PROKOPOWICZ D., 2012b. *Zarządzanie bankowym ryzykiem kredytowym* (w:) "Ekonomika i Organizacja Przedsiębiorstwa. Economics and Organization

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)

- of Enterprise" Zeszyty Naukowe. Wydawnictwo Instytut Organizacji i Zarządzania w Przemysle „ORGMA SZ”, Indeks 357022, nr 5 (748) 2012, maj 2012.
35. PROKOPOWICZ D., 2007. *Znaczenie procesów globalizacji ekonomicznej dla odbudowy polskiego systemu bankowego w nowych realiach gospodarczych* (w:) Zeszyty Naukowe Wyższa Szkoła Zarządzania i Prawa im. Heleny Chodkowskiej w Warszawie. Rok XII. Nr 1 (26)/2007.
  36. *PZU kupuje Pekao. Repolonizacja* (w:) Portal finansowy "Money.pl", grudzień 2016, (<http://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/pzu-kupuje-pekao-repolonizacja,22,0,2215190.html>).
  37. *Sejm wprowadził podatek bankowy ze stawką 0,44 proc.* (w:) Portal finansowy "Bankier.pl", 30.12.2015, (<https://www.bankier.pl/wiadomosc/Sejm-wprowadzil-podatek-bankowy-ze-stawka-0-44-proc-3463534.html>).
  38. SIWIŃSKI W., WÓJTOWICZ D., 2010. *Globalny kryzys a jednocząca się Europa*, Warszawa: Wydawnictwo Poltext.
  39. STAŃCZUK M., 2009. *Konieczna reforma bankowych regulacji*, (w:) „Rzeczpospolita”, Dział: Ekonomia i rynek, 21.08.2009, nr 195 (8401), s. B11.
  40. ŚWIDERSKA J., 2013. *Współczesny system bankowy. Ujęcie instytucjonalne*, Warszawa: Wydawnictwo Difin.
  41. WIŚNIEWSKA M., 2013. *Finanse w dobie kryzysu*, Seria Prace Naukowe Wyższej Szkoły Bankowej w Gdańsku, Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu.
  42. ZALESKA M., (red.) 2012. *Bankowość*, Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
  43. ŻABIŃSKA J., (red.) 2011. *Rynki finansowe w Unii Europejskiej w strefie euro*, Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu.

Źródła prawa:

1. USTAWA z dnia 15 stycznia 2016 r. *o podatku od niektórych instytucji finansowych* (Dz.U. 2016 poz. 68).
2. USTAWA z dnia 29 sierpnia 1997 r. *o Narodowym Banku Polskim* (Dz. U. z 2013 r. poz. 908; Dz.U. z 2016 r. poz. 1948; Dz.U. z 2017 r. poz. 1373).
3. USTAWA z dnia 29 sierpnia 1997 r. - *Prawo bankowe* (Dz.U. 1997 nr 140 poz. 939; Dz.U. z 2016 r. poz. 1988).

ISSN 2543-7097 / © 2017 The Author D. Prokopowicz.

Published by International Institute of Innovation «Science-Education-Development» in Warsaw
International Journal of Legal Studies 2 (2) 2017; 137 - 162

 This is an open access article under the CC BY-NC license
(<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)